

Algimantas Jonas Marcinkevičius

Gimė 1921-04-15 Kaune, mirė 2014-02-19 Vilniuje, palaidotas Jeruzalės kapinėse. Tėvas – gydytojas, vėliau garsus vidaus ligų profesorius Mykolas Marcinkevičius, motina – medicinos sesuo, pirmoji tėvo, vėliau dirbusio periferijoje – Linkuvoje ir Rokiškyje, o dar vėliau Panevėžyje – pagalbininkė. Medikų šeimos aplinka lėmė, kokią specialybę pasirinks jaunas Algimantas, o patriotinė atmosfera turėjo didelę reikšmę jo pažiūroms, įsitikinimams ir charakteriui. Mokydamasis Panevėžio gimnazijoje, garsėjusioje žymiais mokytojais, ypač humanitarais, sutvirtino įsitikinimus ir humanistinį nusiteikimą.

1947 m. A. Marcinkevičius su pagyrimu baigė Vilniaus universiteto Medicinos fakultetą ir įgijo gydytojo specialybę. Pradėjęs dirbti to paties universiteto Bendrosios chirurgijos katedroje vyr. laborantu, vėliau asistentu, visą gyvenimą susiejo su Vilniaus universitetu. Docento, vėliau profesoriaus, katedros ir klinikos vadovo (1963–1990) veiklos apogėjus buvo sukurta moderni širdies chirurgija ir nuolatinė jos pažanga.

Po pirmųjų 10 metų darbo, skirto bendrajai chirurgijai, A. Marcinkevičius susiformavo ne tik kaip patyręs tvirtas chirurgas, bet ir naujovių siekiantis mokslininkas. Savo mokytojo, geriausio to meto chirurgo prof. Prano Norkūno paskatintas, A. Marcinkevičius pradėjo eksperimentinius tyrimus, į juos įtraukdamas daug jaunų studentų ir gydytojų, vėliau tapusių jo mokiniais. Eksperimentinių operacijų ir tyrimų sėkmė tapo prielaida ateityje atsirasti širdies ir kraujagyslių chirurgijai bei transplantacijai, jų plėtrai.

1956 m. Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto Bendrosios chirurgijos katedros vadovu paskirtas A. Marcinkevičius katedros klinikinę veiklą pasuko nauja kryptimi – į širdies ir kraujagyslių chirurgiją. Buvo pradėti dviejų rūšių eksperimentai. Pirmieji buvo susiję su hipotermija – tiriama galimybė operuoti atvirą širdį. Idėją iškėlė ir eksperimentuotojus labai palaikė A. Marcinkevičiaus mokytojas prof. Pranas Norkūnas. Antrieji buvo susiję su apatinės tuščiosios venos perrišimu, tiriama galimybė pritaikyti šią operaciją širdies nepakankamumui gydyti. Pavykę eksperimentai suteikė drąsos naujoms operacijoms. Jau 1957 m. vaikui sėkmingai pašalinta šlaunies arterinė-veninė fistulė ir atkurtas arterijos ir venos tankumas. Tais pačiais metais ligonei, sergančiai sunkiu širdies nepakankamumu, perrišta apatinė tuščioji vena ir gautas teigiamas operacijos efektas. Sukauptą eksperimentinę ir klinikinę medžiagą A. Marcinkevičius apibendrino daktaro disertacijoje, kurią 1962 m. sėkmingai apgynė.

1963 m. A. Marcinkevičius buvo paskirtas Vilniaus universiteto Širdies ir kraujagyslių chirurgijos laboratorijos vadovu. Naujos pareigos – ne tik didesnės galimybės, bet ir labai aiškus tikslas – atviros širdies operacijos Lietuvoje. 1963 m. buvo gautas dirbtinės kraujo apytakos aparatas ir tuoj pat pradėti nauji eksperimentai – dirbtinės kraujo apytakos tyrimai ir atviros širdies operacijos. A. Marcinkevičius su grupe jaunų chirurgų anesteziologų ir kitų specialistų išvyko mėnesio stažuotei į Novosibirsko kraujo apytakos patologijos institutą, kuriam vadovavo jo buvęs mokslinis vadovas akademikas J. Mešalkinas ir kur jau buvo daromos atviros širdies operacijos. 1964 m. spalio 14 d. Vilniaus III klinikinėje ligoninėje, dalyvaujant akademikui J. Mešalkinui, buvo padaryta pirmoji atviros širdies operacija Lietuvoje. Naudojant dirbtinės kraujo apytakos aparatą, 14 metų mergaitei buvo užsiūtas širdies skilvelių pertvaros defektas. Kitą dieną buvo užsiūtas prieširdžių pertvaros defektas.

1964 m. atliktos pirmosios atviros širdies operacijos prof. A. Marcinkevičiui buvo tik ilgo kelio pradžia. Nauji diagnostikos būdai, tikslesnės diagnozės ir geri operacijų rezultatai skatino plėsti operacijų diapozoną, imtis vis sudėtingesnių. 1966 m. padaryta vienos iš sudėtingiausių įgimtų širdies ydų Fallot tetrados radikali korekcija, 1967 m. protezuotas mitralinis širdies vožtuvas, 1968 m. protezuotas aortos vožtuvas ir padaryta dviejų širdies vožtuvų protezavimo operacija. 1969 m., pašalinus iš plaučių arterijos tromboembolus, nuo mirties buvo išgelbėta jauna moteris. 1971 m. pašalinta kylančiosios aortos aneurizma. Tais pačiais metais padaryta ir pirmoji Lietuvoje aortokoronarinio šuntavimo operacija. Tai jau buvo išplėtotą moderni širdies chirurgija – Lietuvoje daromos beveik visos pasaulyje žinomos širdies operacijos.

Pažangos siekis nenumaldomas. Entuziazmą kėlė ir tolesniems darbams skatino 1967 m. pasauli apskriejusi žinia apie sėkmingą širdies persodinimo operaciją, kurią Keiptaune padarė chirurgas K. Bernardas. Suintensyvėjo organų transplantacijai skirti eksperimentiniai tyrimai.

1969 m. prof. A. Marcinkevičius su grupe jaunų kolegų atliko pirmąją Lietuvoje inksto persodinimo operaciją. Prieš tai buvo ilgai ruošta, eksperimentuota, įkurta pirmoji Lietuvoje Imunologijos laboratorija.

1969 m., atlikę daugiau kaip 100 širdies persodinimo eksperimentų su šunimis ir 200 su kiaulėmis, prof. A. Marcinkevičius su bendradarbiais buvo visiškai pasirengę daryti širdies persodinimo operaciją. Deja, tuometinis Sovietų Sąjungos sveikatos apsaugos ministras uždraudė. Leidimo laukti reikėjo 17 metų. Tik po to, kai tokia operacija sėkmingai buvo padaryta Maskvoje, draudimas buvo atšauktas. 1987 m. rugsėjo 2 d. Respublikinėje Vilniaus klinikinėje ligoninėje (dabar Vilniaus universiteto Santaros klinikos) profesorius su bendradarbiais padarė pirmąją Lietuvoje širdies persodinimo operaciją. Ligonis sirgo širdies kardiomiopatija. Tai buvo visų prof. A. Marcinkevičiaus darbų apvainikavimas. Atsivėrė naujas Lietuvos medicinos pažangos etapas.

Profesoriaus tyrinėjimai apibendrinti ir paskelbti daugiau kaip 400 mokslinių straipsnių. Jis yra vadovėlio „Klinikinė chirurgija“ vienas iš autorių. Mokslinius pranešimus ir paskaitas skaitė Vilniuje, Rygoje, Taline, Maskvoje, Novosibirske, Kijeve, Frankfurte prie Maino, Mayo ir Klivlando (JAV) klinikose. A. Marcinkevičius yra habilituotas mokslų daktaras, profesorius, Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys, Lietuvos katalikų mokslo akademijos narys, Estijos ir Gruzijos chirurgų draugijų garbės narys, Tarptautinės kardiotorakalinių chirurgų draugijos narys, Tarptautinės širdies ir kraujagyslių chirurgų draugijos narys, Lietuvos krūtinės ir širdies chirurgų draugijos pirmininkas, o 1989–1992 m. – atkurtos Lietuvos gydytojų sąjungos prezidentas. Prof. A. Marcinkevičius yra Valstybinės premijos laureatas (1985), Nacionalinės mokslo pažangos premijos laureatas (2006), Gedimino ordino kavalierius (1995) ir Lietuvos nusipelnęs gydytojas.

Tėvų pėdomis pasekė ir sūnūs: vyresnysis Rimtautas, padirbėjęs širdies chirurgo, vėliau pasirinko plastikos chirurgo kelią, o jaunesnysis Algimantas, pasirinkęs širdies chirurgo kelią, tęsia tėvo darbus.

Anapus trumpos faktų ir datų apžvalgos slypi ypatingo daugiaplanio talento žmogus – prof. A. Marcinkevičius buvo puikus chirurgas, žymus mokslininkas, medicinos pagalbos organizatorius ir nuostabus pedagogas, sukūręs Vilniaus širdies ir kraujagyslių chirurgijos mokyklą ir išugdęs ne tik gausų būrį chirurgų, bet ir kardiologų, anesteziologų, hematologų ir kitų specialistų. Jaunus žmones traukė ne tik chirurgo ir mokslininko talentas, bet ir humanistinis bei patriotinis jo nusiteikimas, supratimas, kad medicinoje viskas turi padėti sergančiam žmogui, teikti viltį ir gyvenimo džiaugsmą.

Apžvelgus profesoriaus Algimanto Marcinkevičiaus didžiausius – gydytojo, chirurgo, mokslininko – nuopelnus, reikėtų pasakyti, kad visa tai padarė labai paprastas, kuklus žmogus. Jo paprastumas, žmogiškas dėmesys ir pagarba visiems kitiems, net patį paprasčiausią darbą klinikoje dirbantiems žmonėms, tik didino pagarbą jam ir traukė žmones. Jo šeima galutinai įtvirtino ir pratęsė Marcinkevičių kaip vieną iš garbingiausių medikų dinastijų Lietuvoje.

Parengė: akad. Vytautas Jonas Sirvydis ir akad. Giedrius Uždavins

Naudoti šaltiniai:

Sirvydis, V. Gyvenimas skirtas mokslui ir medicinos pažangai. Mokslas ir gyvenimas, 2006, 4, p. 4–5.

Sirvydis, V. Algimantas Jonas Marcinkevičius. Visuotinė lietuvių enciklopedija, 2008, T. XIV. 250 psl.